

ЯКІСТЬ РОЗКРИТТЯ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ*Досліджено вплив якості розкриття фінансової інформації на економічні показники діяльності суб'єктів господарювання*

Постановка проблеми. Однією з причин нагальної необхідності впровадження МСФЗ (IAS/IFRS) до національної облікової практики ряду країн, зокрема і США, є потенційне підвищення якості фінансової звітності та зіставності фінансової інформації як на рівні суб'єктів господарювання, так і на рівні країн, а також майбутні економічні наслідки даного процесу. На сьогодні проблема полягає у розробці таких стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, дотримання яких максимально б забезпечувало розкриття достовірної та повної фінансової інформації про діяльність компанії, що, з однієї сторони, не порушувала комерційної таємниці, а з другої, уможливила прийняття обґрунтованих рішень зовнішніми користувачами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема обов'язкового та добровільного розкриття фінансової інформації суб'єктами господарювання піднімається в працях багатьох зарубіжних дослідників, серед яких: Д. Бенс (D. Bens), С. Монахан (S. Monahan), Г. Мікс (G. Meeks), Г. Свен (G. Swann), Л. Хейл (L. Hail). Ефект якості фінансової звітності на економічні показники діяльності компаній, які функціонують в різних країнах та в різних умовах, розкрито в працях таких науковців, як: Р. Бушмен (R. Bushman), М. Велкер (M. Welker), К. Леуз (C. Leuz), Д. Ломбардо (D. Lombardo), М. Пагано (M. Pagano), А. Сміт (A. Smith).

Мета дослідження. Аналіз того, яким чином якість фінансової звітності та розкриття фінансової інформації пов'язані з важливими економічними показниками, а саме ліквідністю ринків, вартістю капіталу суб'єкта господарювання та корпоративним управлінням.

Викладення основного матеріалу дослідження. Використання корпоративної звітності в процесі прийняття різного роду рішень може мати значну кількість економічних наслідків як для окремого суб'єкта господарювання, так і на макrorівні. Разом з тим, не всі прояви впливу показників фінансової звітності підлягають підтвердженню або спростуванню доказами. Одним з проявів, який теоретично та емпірично доведений, є вплив якості фінансової звітності на ринкову ліквідність суб'єкта господарювання.

Інформаційна асиметрія серед інвесторів призводить до несприятливого стану на ринку цінних паперів. Це проявляється в тому, що проінформовані інвестори мають певну невпевненість щодо операцій цінними паперами порівняно з інвесторами, які володіють більшим обсягом інформації. У результаті, нестача якісної інформації спричиняє зростання цін, за якими невпевнені інвестори мають бажання купити або продати цінні папери з метою захисту від ризику понесення втрат і збитків. Аналогічно, інформаційна асиметрія може призвести і до зменшення активності непроінформованих інвесторів на ринку. Обидва ефекти матимуть безпосередній вплив на здатність учасників ринку цінних паперів швидко реагувати на можливість продажу або придбання цінних паперів без суттєвої втрати їх вартості. Належний рівень корпоративного розкриття інформації може послабити проблему "несприятливого відбору" (adverse selection)¹ та збільшити ринкову ліквідність шляхом нівелювання позицій інвесторів.

Ряд зарубіжних дослідників, зокрема Р. Бушмен (R. Bushman), А. Сміт (A. Smith) [4]; Д. Ломбардо (D. Lombardo), М. Пагано (M. Pagano) [11] обґрунтовують, що саме якісна звітність сприяє моніторингу з боку зовнішніх користувачів інформації, зокрема, аналітиків та інституціональних інвесторів, що, в свою чергу, уможлиблює прийняття ефективних управлінських рішень.

Актуальними на сьогодні є дослідження впливу якості фінансової звітності і на процес прийняття корпоративних

рішень, і в цьому напрямі Д. Бенс (D. Bens), С. Монахан (S. Monahan) [1] доводять, що якісне та повне розкриття фінансової інформації забезпечує більш високу економічну ефективність капіталовкладень.

Важливим проявом корпоративної звітності є можливість її зіставності серед компаній, які працюють в одній галузі в межах однієї країни. Корпоративна звітність стає більш корисною для широкого кола користувачів, якщо існує можливість її зіставлення зі звітністю аналогічних компаній, навіть за умови, якщо якість складання самої звітності залишається незмінною. Саме зіставність є необхідною умовою диференціювання між компаніями з високим та низьким рівнем ризику, що, в свою чергу, робить уможливленню зниження інформаційної асиметрії серед інвесторів та нівелювання оціночних ризиків.

Можливість зіставлення звітних показників може проявлятися і по-іншому. Так, проведені емпіричні дослідження рядом зарубіжних науковців, зокрема, М. Велкер (M. Welker), [13], К. Леуз (C. Leuz), Р. Вереччія (R. Verrecchia) [9], Б. Буші (B. Bushee) [3], підтверджують, що належний рівень розкриття фінансової інформації сприяє зростанню ринкової ліквідності лістингових компаній.

Рівень розкриття фінансової інформації впливає і на вартість капіталу. Передусім, інвестори очікують більшого рівня доходу від вкладень у менш ліквідні цінні папери, що за своєю сутністю є премією за ліквідність (або очікуваним перевищенням доходності довготермінових цінних паперів над доходністю короткотермінових, що компенсує інвесторам великі ризики зміни процентної ставки).

Кращий рівень розкриття інформації знижує оціночні ризики інвесторів, що проявляється у можливості достовірної оцінки майбутніх грошових потоків, що може прямо знизити обов'язкову ставку доходу як по окремому цінному паперу, так і премію за ринковий ризик економіки країни в цілому. Більше того, розкриття фінансової інформації може впливати і на механізм розподілу ризиків, або шляхом інформування інвесторів про окремі портфелі цінних паперів, або стимулюванням до їх придбання, що беззаперечно знижує в результаті вартість капіталу.

Зв'язок між порядком розкриття інформації у фінансовій звітності та вартістю капіталу компанії використовуючи емпіричні методи досліджували К. Ботосен (C. Botosan), М. Пламлі (M. Plumlee) [2], Л. Хейл (L. Hail) [6], К. Леуз (C. Leuz), К. Шренд (C. Schrand) [7]. Разом з тим, слід наголосити на тому, що існування прямого зв'язку між якістю розкриття фінансової інформації та вартістю капіталу заперечується в працях К. Леуз (C. Leuz) and П. Висоцькі (P. Wysocki) [8], М. Ліу (M. Liu) [10].

Корпоративне прийняття рішень, зокрема в частині ефективності вкладення інвестицій в діяльність тієї або іншої компанії, залежить від якості розкриття інформації, при чому висока якість фінансової інформації стимулює залучення зовнішнього капіталу. Актуальним це залишається і в умовах інтеграції ринків капіталу в міжнародне середовище та інвестування в іноземні компанії.

Краща зіставність фінансової інформації ймовірно впливатиме і на корпоративні рішення в частині торговельних відносин. Прийняття обґрунтованих рішень проінформованими сторонами щодо інвестування в конкуруючі компанії як всередині однієї країни, так і в різних країнах, має здійснюватися на основі достовірної фінансової інформації, що сприяє розвитку та налагодженню ефективних контактів з постачальниками та замовниками на міжнародному рівні, враховуючи можливості об'єктивної оцінки рівня цін на урядові контракти в тому числі.

Дослідники Г. Мікс (G. Meeks) та Г. Свен (G. Swann) розглядають основні переваги зіставної фінансової інформації з точки зору розвитку так званої "мережі фінансової звітності", яка забезпечує двосторонній

¹ Під несприятливим вибором розуміють форму дезорганізації ринку внаслідок асиметричної інформації між учасниками, наприклад, продавцем і покупцем.

комунікативний зв'язок між інвесторами та компаніями [12]. Даний принцип наголошує на тому, що застосування одним суб'єктом господарювання певної практики складання фінансової звітності створює зовнішній вплив на інші суб'єкти, які можуть отримати опосередковано вигоду від розкриття фінансової інформації. Разом з тим, об'єктивна оцінка сукупного позитивного впливу від вибору тієї або іншої облікової практики може викликати ряд труднощів. Відповідно, окреслення характеристик такого впливу може призвести до зменшення інвестицій в цілому на загальноекономічному рівні та виступити основною причиною для створення такої приватної або державної організації з розробки бухгалтерських стандартів, яка б передбачила усі можливі випадки врахування позитивного зовнішнього впливу. Емпіричні дослідження, як правило, зосереджуються на вимірюванні ефектів від якості звітності в контексті вибору методів та способів бухгалтерського відображення, а не рівня її зіставності, що викликає не одностайні суперечності в наукових колах та потребує подальших ґрунтовних досліджень.

На окрему увагу заслуговує дослідження компромісу витрат та вигоди стосовно вибору якості та зіставності фінансової звітності суб'єктів господарювання. Зазначимо, що не дивлячись на матеріальні вигоди, які суб'єкти господарювання отримують від більш якісного розкриття зіставної інформації, вони несуть прямі та непрямі витрати на удосконалення корпоративної звітності. Прямі витрати на складання звітності та розкриття інформації можуть представляти собою різні за економічною сутністю витрати і безпосередньо включають витрати на підготовку фінансової звітності, визначення на їх відповідність прийнятій обліковій практиці, оприлюднення. Величина таких витрат може бути суттєвою, зокрема в частині альтернативних витрат. Крім того, частина витрат на підготовку та представлення фінансової звітності є постійними, що робить складання окремих звітів або розкриття додаткової фінансової інформації обтяжливим для малого та середнього бізнесу.

Суб'єкти господарювання можуть нести і додаткові витрати, якщо розглядати можливість використання фінансової інформації, яка підлягає обов'язковому розкриттю на ринку капіталу, іншими зацікавленими сторонами у власних інтересах (наприклад, профспілками, регуляторами, податковими органами та ін.). Відповідно, деталізована інформація про прибутковість компанії, розкрита для задоволення потреб учасників ринку капіталу, може стати доступною для конкурентів, що відповідно не відповідатиме інтересам власника в частині збереження комерційної таємниці.

З огляду на вище зазначене, будь-який суб'єкт господарювання повинен знайти компроміс між витратами на складання фінансової звітності та вигодами, які можливо одержати від такого розкриття фінансової інформації. Це може означати і відсутність нагальної потреби у складанні високо якісної звітності. Ряд науковців, зокрема Б. Буші (B. Bushee), К. Леуз (C. Leuz) [3]; А. Гомес (A. Gomes), Г. Гортон (G. Gorton) [5] доводять, що у випадку з обов'язковим розкриттям інформації суб'єктами малого та середнього бізнесу, витрати на підготовку відповідних звітів значно перевищують майбутні ймовірні економічні вигоди. Регулятори та організації, які розробляють та випускають стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, повинні зважати на витрати та вигоди суб'єктів господарювання, реальних та потенційних інвесторів та інших користувачів фінансової звітності. Вважаємо, що важливим є усвідомлення того, що вигоди від якісної та зіставної звітності будуть значно варіювати залежно від виду компанії, галузі економіки, економіко-соціального середовища в країні функціонування компанії.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Фінансова звітність перестає просто бути документом, в якому надається інформації про фінансовий стан та результати діяльності компанії. В умовах процесів стандартизації та гармонізації бухгалтерського обліку,

вимагається якісне розкриття фінансової інформації, що беззаперечно має свій ефект на вартість капіталу компанії та її ліквідність, рівень корпоративного управління.

Подальших досліджень потребує питання впливу рівня зіставності фінансової звітності на економічні результати діяльності суб'єктів господарювання. Окремої уваги та аналізу потребують витрати на удосконалення процесу складання корпоративної звітності та їх співставлення з можливими вигодами від підвищення якості та зіставності фінансової інформації.

Список використаної літератури:

1. *Bens D., Monahan S.* Disclosure Quality and the Excess Value of Diversification // Journal of Accounting Research. – 2004. – No. 42. – P. 691-730. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=340720.
2. *Botosan C., Plumlee M.A.* Re-examination of Disclosure Level and the Expected Cost of Equity Capital // Journal of Accounting Research. – 2002. – No. 40. – P. 21-40.
3. *Bushee B., Leuz C.* Economic Consequences of SEC Disclosure Regulation: Evidence from the OTC Bulletin Board // Journal of Accounting and Economics. – 2005. – No. 39. – P. 233-264. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=530963.
4. *Bushman R., Smith A.* Financial Accounting Information and Corporate Governance // Journal of Accounting and Economics. – 2001. – No. 32. – P. 237-333. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=284164.
5. *Gomes A., Gorton G.* SEC Regulation Fair Disclosure, Information and the Cost of Capital // Journal of Corporate Finance. – 2007. No. 13. – P. 300-334.
6. *Hail L.* The Impact of Voluntary Corporate Disclosures on the Ex-Ante Cost of Capital for Swiss Firms // European Accounting Review. – 2002. – No. 11. – P. 741-773.
7. *Leuz C., Schrand C.* Voluntary Disclosure and the Cost of Capital: Evidence from Firms' Responses to the Enron Shock. – Working paper. – University of Chicago and University of Pennsylvania. – 2008.
8. *Leuz C., Wysocki P.* Economic Consequences of Financial Reporting and Disclosure Regulation: A Review and Suggestions for Future Research, Working paper, University of Chicago and MIT Sloan School of Management – 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1105398.
9. *Leuz C., Verrecchia R.* The Economic Consequences of Increased Disclosure // Journal of Accounting Research. – 2000. – No. 38. – P. 91-124.
10. *Liu M., Wysocki P.* Cross-sectional Determinants of Information Quality Proxies and Cost of Capital. – Working paper. – MIT Sloan School of Management – 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1013652.
11. *Lombardo D., Pagano M.* Law and Equity Markets: A Simple Model, in Corporate Governance Regimes: Convergence and Diversity. – Oxford University Press, Oxford, 2002. – P. 343-362.
12. *Meeks G., Swann G.* Accounting Standards and the Economics of Standards. – Working paper. – University of Cambridge and University of Nottingham. – 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1182042.
13. *Welker M.* Disclosure Policy, Information Asymmetry, and Liquidity in Equity Markets // Contemporary Accounting Research. – 1995. – No. 11. – P. 801-827.

ЛІСНИЧИЙ К.М. – здобувач Житомирського державного технологічного університету

